

Avdelning Öst
Monica Rådestad
monica.radestad@ivo.se

s.remissvar@regeringskansliet.se
s.sof@regeringskansliet.se

Remiss från Socialdepartementet avseende Framtidens teknik i omsorgens tjänst (SOU 2020:14)

Inspektionen för vård och omsorg (IVO) är positiv till det lämnade förslaget. Utredningens förslag borde medföra bättre förutsättningar för användandet av välfärdsteknik inom äldreomsorgen.

IVO vill dock framföra nedanstående synpunkter utifrån myndighetens uppdrag att genom tillsyn granska att befolkningen får vård och omsorg som är säker och har god kvalitet.

Generella synpunkter

När välfärdsteknik införs på bred front inom omsorgen och kommer att tillämpas i allt högre utsträckning kommer det sannolikt kräva att socialtjänsten gör mer omfattande utredning i respektive ärende för att kunna bedöma vad som kan anses utgöra en skälig levnadsnivå för den enskilde i fråga, inte minst när denne själv kan uttrycka sin vilja. Bedömningen kommer att bli svårare när även tekniska lösningar ska vägas in för att ta ställning till hur den enskildes behov av stöd ska tillgodoses. Det är viktigt att det inte uppstår olika behandling och olika utformning av insatser mellan beslutsförmögna personer och personer med nedsatt beslutsförmåga.

Problematiken blir i viss mån belyst i betänkandet genom det domstolsavgörande som presenteras på s. 430f. där utredningen resonerar kring detta avgörande och menar att kommunen inte borde vara skyldig att tillhandahålla en teknikfri insats. Men konstaterar samtidigt att lagen är otydlig i detta avseende. Utredningen sätter stor tilltro till att välfärdstekniken i stor utsträckning ska lösa, de befintliga och framtida problemen med bl.a. personalbrist inom äldreomsorgen.

Avsnitt 5.5.1 God kvalitet i äldreomsorgen (sid 201)

Enligt IVO:s mening finns behovet av en säkrad kompetens inte bara inom äldreomsorgen utan också inom funktionshinderområdet. Regeringen bör överväga om ett eventuellt uppdrag avseende detta också bör omfatta funktionshinderområdet.

IVO har i sin tillsyn sett att det finns ett stort behov av att höja den allmänna kompetensen avseende välfärdsteknik och digitala arbetssätt för personer som arbetar inom de områden som förslaget omfattar. För att uppnå en ökad kvalitet och kunna implementera välfärdsteknik på ett säkert och effektivt sätt måste det finnas en långsiktig planering avseende detta. Det är IVO:s uppfattning att det finns behov av att tydliggöra hur det ska ske.

Avsnitt 8.7.1 Förslag om vård till människor med nedsatt beslutsförmåga (sid 395)

Avsnitt 8.7.2 Förslag om omsorg till människor med nedsatt beslutsförmåga (sid 399)

IVO ser positivt på att det införs lagstiftning som möjliggör tillhandahållande av välfärdsteknik även till personer med nedsatt beslutsförmåga och som reglerar vilka krav som ska vara uppfyllda i detta avseende.

Liksom utredningen, konstaterar dock IVO att det kan uppkomma tolkningsvårigheter i fråga om att uppfylla kravet på att vård- och omsorgsinsatser inte ska få genomföras mot den enskildes vilja. Såsom exemplifieras i betänkandet kan en negativ viljeyttring från den enskilde ha andra orsaker än att denne faktiskt motsätter sig insatsen i sig. Därmed kan personen komma att motsätta sig insatsen vid ett tillfälle, men skulle kunna uppvisa välvilja vid ett annat tillfälle. Frågan uppstår hur detta praktiskt ska hanteras. Även om Socialstyrelsen får i uppdrag att ta fram närmare vägledning om hur välfärdsteknik ska kunna tillhandahållas så kan IVO förutse att inte helt obetydliga praktiska tillämpningsproblem ändå kommer att uppstå.

Såsom IVO tolkat bestämmelsen ska beslut om användande av välfärdsteknik (men även beslut om andra insatser) till den som inte kan lämna samtycke fattas av biståndshandläggare. Detta är i grund och botten en god intention men kan också medföra att man tappar möjligheten till flexibilitet i verkställigheten. Även mindre beslut t.ex. att använda ett sänglarm istället för en larmmatta kan komma att behöva ett nytt biståndsbeslut. Är syftet att biståndshandläggaren ska besluta om t.ex. sänglarm och mattlarm, så har IVO i sin tillsyn sett att det finns behov av utbildning kring välfärdsteknik och i vilken mån sådana insatser skulle kunna hjälpa den enskilde.

IVO stödjer utredningens förslag om att den enskildes förmåga till samtycke ska bedömas av hälso- och sjukvårdspersonal. IVO anser vidare att det behöver förtydligas hur en sådan bedömning ska göras och att det finns behov av bedömningsstöd i samband med införandet av den nya bestämmelsen.

Regleringens betydelse för minderåriga

Av förslaget i 4 kap. 1 d § socialtjänstlagen (2001:453), SoL, samt 4 kap. 5 § patientlagen (2014:821) följer att om det står klart att den enskilde inte kan samtycka ska insatser kunna ges utifrån vad som är bäst för personen i fråga. Utredningen berör inte närmare hur dessa bestämmelser ska tolkas i förhållande till vårdnadshavares rättigheter och skyldigheter i 6 kap. föräldrabalken (1949:381). Detta bör förtydligas.

Personer med funktionsnedsättning

Utredningens förslag är avsedda att kunna tillämpas generellt oavsett den enskildes diagnos eller ålder. Förslagen omfattar dock endast insatser enligt SoL, och hälso- och sjukvårdslagen (2017:30), HSL, och inte insatser enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS. Det torde innebära att ärenden rörande en person med funktionsnedsättning kan komma att behöva hanteras på ett sätt vid bedömning av insatser enligt LSS och på ett annat sätt vid bedömning av insatser enligt SoL eller sjukvårdsåtgärder.

Det är önskvärt att samtliga personer med nedsatt förmåga att fatta egna beslut får ta del av möjligheterna som välfärdsteknik ger. Att en stor grupp av personer med kognitiv svikt, utvecklingsstörningar och psykiatriska diagnoser inte omfattas, skulle kunna anses som diskriminerande.

IVO skulle gärna se att det utreds och analyseras närmare vilka konsekvenser utredningens förslag kan få i förhållande till personer med nedsatt funktionsförmåga.

Avsnitt 8.7.3 Individuell plan (SIP) som metod för välfärdsteknik vid nedsatt beslutsförmåga (sid 405)

IVO har i sin tillsyn sett att det finns brister i genomförandet av samordnad individuell planering (SIP) och i samarbetet mellan olika huvudmän. IVO instämmer i utredningens analys, att SIP används alltför sällan inom äldreomsorgen, men att problemet även finns när det gäller andra personer som har behov av insatser från socialtjänsten och hälso- och sjukvården. Det är dock inte helt klart för IVO hur arbetet med en SIP i nu aktuella fall skulle fungera i praktiken. IVO kan se behov av stöd för hur detta arbete ska ske i verksamheterna bl.a. vad gäller vilka omständigheter man ska ta hänsyn till när man bedömer om en insats är det bästa för brukaren/patienten och hur avvägningarna ska avgöras i integritetsfrågan när det gäller insatser som omfattar övervakning eller kartläggning. Det är därför viktigt att det tas fram ytterligare vägledning för tillämpningen av denna bestämmelse.

Avsnitt 8.9.1 Lagstöd för att använda viss digital teknik (sid 421)

IVO har viss farhåga i att den föreslagna bestämmelsen i 3 kap. 8 § SoL riskerar att få en vidare tillämpning än vad som är avsett då det av lagtexten inte kan utläsas att användning av digital teknik som medför övervakning eller kartläggning förutsätter att den enskilde inte motsätter sig detta. Förslagsvis skulle en infogad hänvisning till 4 kap. 1 d § SoL kunna bidra till en korrekt tillämpning av bestämmelsen. Det framstår också som konsekvent och ändamålsenligt då det redan föreslås att det i 4 kap. 1 d § SoL ska finnas en hänvisning till 3 kap. 8 §.

Avsnitt 8.10.3 Förslag om vägledningsuppdrag till Socialstyrelsen (sid 464)

IVO anser att det föreslagna uppdraget till Socialstyrelsen att ta fram stöd för tillämpningen av de föreslagna bestämmelserna i patientlagen och socialtjänstlagen om

vård och omsorg till människor vars beslutsförmåga inte endast tillfälligt är nedsatt, är av största vikt. En sådan vägledning bör publiceras i så nära anslutning till bestämmelsernas ikraftträdande som möjligt.

Avsnitt 8.12.7 Definitionen av välfärdsteknik (sid 523)

IVO instämmer i utredningens analys, att det finns ett behov av att se över definitionen av välfärdsteknik, så att det blir tydligt vad som omfattas, och vad som eventuellt faller utanför.

Avsnitt 8.14 Långsiktig kunskapsuppbyggnad och kunskapsspridning (sid 529)

IVO stöder utredningens förslag att regeringen bör inrätta ett strategiskt innovationsprogram som förenar teknik, medicin, vård och omsorg.

Beslut i detta yttrande har fattats av generaldirektör Sofia Wallström. I den slutliga handläggningen har avdelningscheferna Sabina Wikgren Orstam och Peder Carlsson samt tf. avdelningscheferna Anna Hedström och Lars Ericsson deltagit. Inspektören Monica Rådestad har varit föredragande.

Sofia Wallström

Monica Rådestad